

KIS PÁL ISTVÁN

Keskeny palló

KIS PÁL ISTVÁN (1951) Szekszárd

Sokáig csak a szomszéd ház egyetlen megmaradt zsalugáterének nyugtalanító csapkodására emlékeztem. A foghíjas, párját vesztett deszkaszárnyra, ahogy a novemberi szélben unottan lengett, a zsanérnyikorgás monotoníáját meg-megtörő csattogásra, vagy, ahogy a neki-nekilendülő légmozgásban, a rádióból recsegve harsogott indulók ütemére verte az ablaktokot, hogy aztán a géppisztolysorozatok ideges kattogásával hosszú, rémült csendet parancsoljon a némán lapuló házak közé. A többi emlékemet azokról a napokról évekre elnyomta, szerteszórta vagy tudatom legmélyére száműzte ez a kísérteties hang.

Azon az éjszakán is Anya ölébe fúrtam a fejem, s onnan zuhantam a feketén érzékelhetetlen semmibe, ösztönösen is menekülve a rémképekkel riogató zajok elől. Ha Apa nem volt otthon, még inkább féltem, mert éreztem, Anya is fél, szinte összenövesztett bennünket a félelem. Ám az összekapaszkodás kínálta biztonságnak valójában csak a szaga volt jó, és én, ezzel a mámorosan jó anyaszaggal köröttem, moccanni se mertem, nehogy felébredjek. A könnyeimel orromba és a számba maszatolt sós ízre emlékszem. Sírtam, álomban vagy ébren, a biztonságnak gondolt ölmeleg mozdulatlan ketrecében, sírtam, bénultan, szipogni se merve.

•

– Anya – suttogtam –, hová mész, Anya?

– Pszt! Csak a macska kaparásza az ajtót! Adok neki egy kis tejecskrét.

A nyál előbuggyant a szám sarkán. Hiába, az én adagomat már megittam. Anya az övét sose itta meg, nem szereti, mondogatta. Azt is én kaptam meg mindig, de azért egy kicsit a Cicának el-eltett belőle. A cicánknak nem volt más neve. Attól kezdve, hogy benyávogta magát a családba, csak Cicának hívtuk.

Minden tagomat zsibbadtnak éreztem. Alig mertem mozdulni. Féltem az ezernyi tűszúrást idéző fájdalomtól, ami ilyenkor átjárja a mozduló kezeket vagy lábakat. Hosszú, nagyon hosszú ideje vártuk már mozdulatlanul, hogy minden kis zaj elüljön. Az utolsó géppisztolysorozat egészen közelinek hallatszott. A konyhában a poharak összeverődve vacogtak. Máskor csilingelő hangjuk egy kétségbeesett madárraj sikoltozásának hangzott. Azok a nehéz léptek meg ide-oda jártak vagy inkább rohangáltak az utca kövezetén, útjukat megszagatva egy-egy érthetetlen kiáltásnak vagy parancsszónak engedelmeskedve. Amikor végre csend lett, alig mertünk hinni a fülünknek. Anya légzése és szívverése is csak lassan csillapodott, de aztán valahogy mégis visszarendezte körém a biztonságérzetet. Mozdulata valami bongásszerű hanggal ringató félálomból riasztott fel.

A sötétségvattában hideg üresség maradt utána. Féltem és riadtan füleltem, mint a macska, ügyelve minden neszre. Hallottam a papucs csusszanását meg azt, hogy csak félig bújta bele, úgy csoszogott. Aztán hallottam, ahogy magára kanyarította a kabátot, az öv csatja az ajtónak koppant. Arról, hogy a sötétítő pokrócot, ha csak egy kicsit is, félrehúzta, a függönykarikák fémes zizzenése árulkodott. A villanykapcsoló kattánását hiába vártam, valahogy a sötétség mégis sejtelmes homállyá szelídült.

– Ki az? Ki van ott? – kérdezte határozott, de visszafojtott hangon.

Ez nem az a hang, amivel a Cicát szokta szólongatni, gondoltam, de a kaparászás sem a Cicáé. A nyitott szobaajtón át látni véltem a konyhából az előudvarra nyíló ajtó épp csak derengő keretét és Anyát, ahogy az ajtóra tapasztja fülét. Aztán csikordult a kulcs, a konyhaajtó tompa puffanással sarkig tárult. A beáradó holdfényben a tárgyak láthatóvá váltak. A férfi, félig térdelő, félig ülő helyzetben, mint egy krumpliszák, úgy dőlt a konyhaajtó félfájának.

– Jézusom, csak nem...? – sikoltott Anya fojtott hangon.

Egy ideig úgy állt ott, mintha egész teste megbénult volna, aztán váratlanul lehajolt, hogy elhajtsa a gallért a férfi arca elől, s mintha a látott arc megnyugtatta volna, a köntösét megigazítva összeszedte magát. Első ösztönös mozdulatával megpróbálta becsukni az ajtót, de az ajtótoknak dőlő test nem engedte. Még tett néhány tétova kísérletet, aztán belátva, hogy nem tehet semmit, már csak a kezeit összekulcsolva szörnyülködött a nyöszörgő test felett.

– Kicsoda maga? Hogy kerül ide? Mit akar? – záporoztak a kérdései.

A válaszokat nem értettem. A nyöszörgéssel vegyes szavakból újra és újra csak az egyre erősebben nyüszítő *könyörgöm* és *kérem* jutott el hozzám. Egészen úgy hangzott, mint a zsalugáter nyikorgása.

– Sajnálom – szivárgott át a nyirkos derengésen Anya kétségbeesett hangja –, nem tudok segíteni! Kérem, menjen el! Ne hozza ránk a veszedelmet! Hallja? Menjen el!

Anya páni félelme úgy ragadt belém, mint a bogáncs, fájt, szúrt, és mozdulni sem engedett. Rázendítettem. Először persze csak nyöszörögve, hátha visszacsalogathatom magam mellé. Aztán felkeltem, óvatosan leereszkedtem az ágyról! A kő és a beáramló levegő dermesztően hideg volt. Félve kapkodtam mezítelen talpamat, nehogy az ágyunk alatt lapuló szörnyek valamelyike elkapja a lábam. Az ajtóban gubbasztó alak némán bólogatott, majd lassú, de feltartóztathatatlan zuhanással bedőlt a konyhába.

Anyá, érezve, hogy már mögötte állok, ösztönös mozdulattal kapott felém. Visszaterelt a szobába. Ölébe vett, de nem dédelgetett, csak szorított, szorított, annyira szorított, hogy fájt. A bőrömön éreztem a szívdobogását, a hideg verejtékét. Visszafektetett az ágyba, én meg csak kapaszkodtam belé, nehogy otthagyon. Ordítani nem mertem, mert féltem a konyhában fekvő árnyéktól. Némán viaskodtunk. Könnyeimtől nyirkos kezeim minduntalan lecsúsztak hideg, verejtékben úszó testéről, nem taszított el, csak egyszerűen megpróbált kicsúszni a testére fonódó ölelésemből. Végre elszabadult egy pillanatra. Gyorsan becsukta a szobaajtót, hallottam, hogy kulcsra zárja. Ettől mintha kicsit megnyugodott volna. Átkarolva lefogott és halkán, nagyon halkán beszélt hozzám.

– Ne félj, kicsim. Csak segítséget kér a bácsi – mondta, idegesen simogatva a tarkómat és a hátamat. – Megsebesült. Valakik megsebesítették.

– Most mit csinál? – kérdeztem épp csak suttogva, a nyakamat nyújtogatva a csukott ajtó felé.

– Elájult, nem tud se elmenni, se bejönni. Segíteni kellene neki valahogy, de nem tudom, hogyan. Talán ha Apa itthon lenne... Ha talpra tudnám állítani – folytatta a morfondírozást –, biztosan elmenne. Enni- meg innivaló kéne neki, hogy megerősödjön. Ne félj, csak aludj – igazgatta rám a takarót –, majd kitalálok valamit. Ugye, hogy már nem is félsz?

A sötétség s bennem a kimerültség lassan visszasűrűsödött. Meleg volt a takaró alatt, testmeleg... anyameleg!

•

Anyá nyitva hagyta a szobaajtót, talán hogy hallja a szuszogásomat. Egy ideje már a fejemre húzott dunyha alatt is fáztam. Amikor végre kidugtam az or-

rom, félretoltam szemem elől a párna csücskét, számba vettem a hüvelykujjamat, nehogy eláruljon a vacogásom. Egész testemmel a hangokra figyeltem. A nyikorgásból tudtam, a konyhaasztal melletti hokedlin ülő árnyalak az idegen. Ezek szerint magához tért. Akadozva, nehezen vette a levegőt. A konyhaasztalon árválkodó egyetlen gyertya fényében az arcát nem láttam, csak a mozdulatait. A keze remegett, ahogy leszelt egy-egy szalonnadarabot, az arca elé emelte, és a szájával úgy kapott a falatért, mint a kutya, amikor végre neki is dob a gazda.

– Ha megette, tovább kell mennie! – hallottam a feszült felszólítást.

Az idegen némán, a zsebében kotorászva bólogatott. Aztán a gyertya mellé csúsztatott valamit. A sztaniolcsomagoláson fehéren villant a gyertya fénye. Csokoládé, gondoltam. Újabb falatot emelt a szája elé, de ezúttal nem kapott érte. Ott remegett a kenyérfalattal összefogott szalonnadarab a levegőben. A dermedt csenden átkalapált a szívem. Az idegen óriási ádámcsutkája lassan leereszkedett, majd hirtelen felszaladt, jelezve, hogy nyelt, aztán tétován megállt. Néhány másodperc múltán visszatette a falatot a tányérra.

– Igaza van, mennem kell! Ezt az édességet itthagynom a gyerekeknek. A vonaton seftelőktől szereztem a keresztlányomnak.

– Vigye csak el neki! Hazafelé tart? – hallottam Anya kezében a szalonnapapír zörgését. De nem azt lestem, inkább a csokoládét próbáltam a szememmel bekapni.

– Haza kicsit messze lenne. Csak ide, Szigetszentmiklósrá, a húgomékhoz.

– Ilyen állapotban az sincs közel – a mosogató vajlingban lötykölt, alighanem a tányéért. – Egyébként hol lakik?

– Magyarországon. A várost jobb, ha nem tudja, a Szigetszentmiklóst is inkább felejtse el. Meg azt is, hogy itt jártam, csak rossz álom volt.

– Többször kérdeztem már a nevét... Miért? Miért nem akarja megmondani?

– Nincsenek papírjaim – nyögte maga elé –, törvényen kívüli ember vagyok. Mondhatnék akármilyen nevet, megmondhatnám az igazit is, de jobb, higgye el, jobb, ha nem tudja. Most már igazán mennem kell.

Egy újabb kísérlet következett, de megint sikertelenül próbált felállni. Anya már számított rá, segített neki visszaülni a tehetetlen test alól már-már kicsúszó hokedlira. A hirtelen mozgásra meg a vele járó zajra lelöktem magamról a dunyhát, az ágy sarkába kuporodtam, némán nyelve a riadalmamat.

– Te Atyaúristen! A kabátja csupa vér! – Anya hangja visszafogott, sípoló suttogásba váltott. – Mit csináljak magával? Mit? Hallja, amit mondok? Hallja?

A gyertyát félretolta, az idegen fejét az asztalra eresztette, valami takarót is terített a vállára. Anya arca a gyertya fényében ijesztően fehér volt, a szemei helyén fekete gödrökkel. Árnyéka óriásivá nőtt, s idegesen, faltól falig verdesett. Muszáj volt sírnom, hangosan, hisztérikusan, hogy valahogy elűzzem a félelmemet. Gyorsan elfújta a gyertyát, és mellém bújt a verejtéktől jéghideg dunyha alá. Minden ízében remegett, válláról lecsúszott a hálóing, én meg valami állati ösztönnel a mellére tapadtam. Azt hiszem, dúdolt valami dalfélét, és ringatott. A dunyha lassan felmelegedett, megtelt anyaszaggal.

•

Az újabb zajra olyan hirtelen kaptam Anya még meleg árnyéka után, hogy a dunyhában elakadva megfájdult az ujjam. Hogy fel ne kiáltsak, az öklömbe, majd öklöstől a számba kaptam. A gyér gyertyafényben mintha árnyak hajladoztak volna. Pedig csak Anya cibálta, vonszolta be a bejárati, majd a kamrajtón a fákamrából előhozott öreg szalmazsákot. A kamra kicsi volt, alig fért el kövezetén a szalmazsák.

– Ne fáradjon – szólalt meg az asztalra borult férfi anélkül, hogy a fejét felemelte volna –, mennem kell, nehogy itt érjenek... Csak segítsen felállnom, és indulok!

A hangja tompa volt, talán mert az asztallapnak beszélt, de határozott és eltökélt. Végre, gondoltam, végre elmegy, és Anya megint odabújhat mellém. Az ujjamat és az öklömet azért a számban tartottam. Könnyíze volt.

– Egy fenét! Nem megy sehova – eszméltem Anya hangjára –, talpon maradni se tud, nemhogy járni. Készítettem magának fekvőhelyet, itt pihenhet egy kicsit, amíg hozok segítséget! No, próbáljon felállni szépen! Úgy, ni, jöjjön, csak jöjjön, majd segíték!

A férfi nagyon nehezen mozgott, Anya meg nagyon vékony és gyenge volt, igazi segítséget nem jelentett. Az a néhány lépés kínokkal telt dulakodásnak látszott. Hátamat a hideg falnak támasztva azon gondolkodtam, vajon miért suttog kiabálva, pontosabban, kiabál suttogva Anya. Attól tart, hogy a férfi nem hallja, amit mond, vagy dühös, csak engem nem akar felébreszteni a kiabálásával? A hangja suttogva is remegett, kapkodta a levegőt, indulatossá tette, hogy félt! Igen, félt, ettől aztán én se tudtam, az ő szívdobogását hallom-e, vagy a sajátomat.

Amikor leléptem az ágyról, szinte fájt a talpamnak a hideg padló! Megyek, gondoltam, szólok Anyának, beszélhet már hangosan, úgysem alszom. Végre én is ott voltam, és húztam-vontam az idegent, a pislogó gyertyavilágban hatalmasra növekedett árnyalakot a kamra felé. A kabátja színét nem láttam, csak éreztem, hogy durva posztó, valami ragaccsal átítatva. Amikor végre ledőlt a szalmazsákra, mintha elaludt volna. De nem. Tágra nyíló kék szeméit a plafonra szegezte, és látszott, nehezen kapkodja a levegőt. Megnyerő arcú, fiatal férfi volt. Anya előttem állt, ő is a férfi arcát nézte. Melléléptem, a küszöbre, hogy ne fázzon annyira a talpam, közben eltakarhattam a gyertyafényt, mert a szőke haj elsötétült, a kék szempár fénye se látszott, belekapaszkodtam hát Anya kezébe. Hideg lehetett a kezem. Először riadtan elkapta, aztán ráeszmélve, hogy én vagyok, gyorsan mellém térdelt, magához szorított, mintha nem akarná, hogy lássam, amit látok.

– Jaj, Istenem! Kisfiam, hogy kerültél ide? – suttogta, de már nem kiabálva. – Gyere, visszamegyünk az ágyba, még megfázol, hol van a papucsod?

A gyertya felé fordított, hogy lássa kékülő lábaimat, amikor megláttam a saját kezeire iszonyodó tekintetét. Ideges mozdulatokkal kapkodta maga elé a kezeimet, az arcomat, végigtapogatott először engem, majd önmagát, aztán kezébe kapva a gyertyát, körbefürkészte a konyhát, a kövezetet, az asztalt, a hokedlit, közben újra és újra felnyűszített, kétségbeesetten, mint a rettegő állatok.

– Vér! Uramisten! Vér! Mindenünk csupa vér! – hajtogatta, időnként levegőért kapkodva, majd hangosan felzokogva!

A gyertyafényben végignézve kis hálóingemen, engem is elért a rémület. A ragacsos vér hártját vont széttárt ujjaim közé, egy cseppje úgy lóbálódzott kisujjam végén, mint a pók, mielőtt aláereszkedik a fonálán. A kisingemen nagy sötét folt, ragacsos, iszamos, vörös udvarába alvadó feketeség. Vér – szerettem volna ordítani –, a vérem! – de nem kaptam levegőt. Aztán becsuktam a szemem, és szívtam, szívtam minden erőmmel, míg magamba nem hörgöttem annyit, hogy beleordíthassam az arcába: Anyaaa! A hangomtól még iszonyúbb lett a rémületem, megint semmi levegő, csak görcsös rángatózás a testben, és örült kapkodás véres kezeimmel Anya ugyancsak véres keze után.

Ez mintha felébresztette volna benne az életösztönt. Felugrott, felkapta a komódról a vizeskancsót, töltött a vizespohárba, és egyetlen mozdulattal az arcomba öntötte. A hideg vízzel eddig csak fenyegetőzött, ha épp hisztizni készültem, de ez most, én is éreztem, ez most más volt. Szinte vártam a víz hi-

degét, és hálás voltam a nyomán tudómba áramló levegőért. Aztán csak álltam kezeim széttárva, és hüppögtem, miközben a fogaim összekoccantak. Ő egy hirtelen mozdulattal lerántotta rólam a vizes-véres hálóinget, letörölgette még tiszta és száraz részeivel az arcomról és a testemről a vérfoltokat, majd egy heves mozdulattal a szemetesvödörbe dobta. Ugyanezt tette a saját köntösével, hálóingével és vérfoltjaival. Felállított a sámlira, egy tiszta vizes ruhával áttörölgetett, berohant a hálóba, lekapta az ágyról a lepedőt, majd széles mozdulatokkal reszkető testemre terítette, ideges kapkodással körém tekerte. Soha nem mutatkozott meztelenül, előttem sem. Arra még most is figyelt, hogy a nagy riadalom és sietség közepette a kamraajtót behajtsa. Teste a gyér gyertyafénynél még fehérebbnek és törékenyebbnek látszott. Aztán tiszta hálóinget, másik háziköntöst vett, és ezzel egy kicsit helyreállt számomra is a világ rendje.

– Most pedig szépen visszafekszünk az ágyba – mondta, miközben új lepedőt terített a matracokat takaró pokrócra –, én teszek egy kis vizet a fazékba melegíteni – vett a karjaiba, és vitt az ágyba –, aztán én is idefekszem, jó?

A hangja halk volt, meleg, és már nem suttogott. Csak a halántékán lüktető ér jelezte, hogy ez nem a megszokott nyugalom. Nem válaszoltam. A fejemre húztam a dunyhát. Onnan hallgattam, ahogy a sparhelt körül tesz-vesz. Az ágy lassan visszamelegedett, a didergésem is alábbhagyott. A fellobbanó tűz fénye, az égő fa illata, otthonos pattogása megnyugtatott. Végre minden rendben van, gondoltam, és szinte azonnal elaludtam.

•

Mintha vizes kötél hurkolódott volna a csuklómra. Anya keze hidegen nyirkos volt, és határozott. Bár egész testével valami meleg takarót és ölelést kínált, a keze maga volt a megfellebbezhetetlen céltudatosság és akarat. Megint suttogott, de halkán, mintha magában beszélne.

– Nem hagyhatlak itt velem, ugye, nem, én is félnék egyedül. Ha legalább Apa itthon lenne... Igen, igen, igen, orvost kell hívni, a sebet el kell látni, hogy tovább, hogy el tudjon menni. Indulunk, kisfiam, az orvoshoz. A doktor bácsi, igen, talán a doktor bácsi segít.

Lassan tisztult az agyam, a fülem csak a rettegett szavakat, az orvost meg a doktor bácsit érzékelt, ismételtette, zakatolta riadtan kavargó gondolataim örvényébe. Indulunk az orvoshoz, a doktor bácsihoz! Ennél riasztóbb dolgot nem is mondhatott volna. Megint fel fogja szűrni a fületem, pedig most nem is fáj. Vagy mégis? Fáj, igen fáj! És fázom, ebben a hideg takaróban fázom, biztosan lázam van, igen, a szuri, csak egy kis bolhacsípés, meg a fülem! Úgy éreztem, megint ordítanom kell, és kirántani a kezem a hideg szorításból, és szaladni el, el, el, de hova?

– Anya!!! – szakadt ki belőlem. – Nem! Nem akarok... Félek! Engedj, Anya! Ígérem, jó leszek! Hallod, Anya, jó leszek!

És közben húztam, téptem magam egyre kétségbeesettebben a hasonlóan kétségbeesett szorításból. Aztán hirtelen elengedett, tehetetlenül és ernyedten ereszkedett az ágy szélére. Visszamenekültem a sarokba, bevackoltam magam a dunyhába, onnan lestem ugrásra készen minden mozdulatát. De nem mozdult, hosszan, végtelenül hosszan nézett. A konyhaasztalon égő gyertya gyér fényében csak sejtettem a vonásait, a szeme, csak a szeme csillogott valami alig érzékelhető remegéssel.

– Anya – suttogtam felé –, Anya, ne sírj! – nem mozdult. – Hallod? Anya! – próbálkoztam kicsit hangosabban. – Ha sírsz, akkor félek!

– Ne félj – mondta halkán, nagyon, nagyon halkán –, csak a zsebkendőmet nem találom.

– Itt az én zsebkendőm – nyújtottam felé az enyémet, de nem szólt, és nem mozdult.

Odamásztam mellé, felkapaszkodtam a vállán, és beültem az ölébe. A kis nedves ruhadarabbal ügyetlenül próbáltam megtörölni az orrát. Akkor hirtelen magához ölelt, aztán a két vállamat fogva kicsit eltolt magától, hogy jobban lássuk egymást a gyertyafényben. Még sose láttam ilyenek. Mosolyogva sírt, anélkül, hogy eltorzult volna az arca.

– Most aztán szépen elkented az arcomon a taknyocskádat – mondta meleg hangon –, de azért köszönöm, ez nagyon rendes dolog volt tőled.

Újra magához szorított, talán mert már nem akarta, hogy lássam az arcát. Zokogott, önfeledten és hangosan, mint egy gyerek. Én is rákezdttem, de inkább csak jólesően pityeregtem. Már nem emlékszem, meddig tartott, lehet, csak percekig, de végül visszafektetett, és betakart a dunyhával. Nem akartam a kezét elengedni, ő meg hagyta, hogy szorítsam, néha biztatón visszaszorított.

– Ugye, már nem haragszol, hogy nem akartam elmenni veled – kérdeztem, csak hogy megnyugodjak –, hogy félek a doktor bácsitól?

– Nem, nem, dehogy – suttogetta vissza –, én rontottam el. Csak felriasztottalak, és nem mondtam el, miért is kellene odamenni.

– Kellene? Még most is kellene? – kérdeztem még mindig szorongva.

– Kellene, de nem miattad – hajolt fölém komoly arccal –, hanem a sebesült bácsi miatt – intett fejével a kamra felé –, neki lenne nagy szüksége a gyógyításra, hogy haza tudjon menni.

– Tudod, hogy félek a doktor bácsitól, akkor engem miért akartál odavinni? – suttogetta a fülébe, magamhoz húzva az arcát.

– Itt nem hagyhatlak – hallottam a remélt választ –, meg aztán, tudod, én se szeretek egyedül lenni – takarta el egy pillanatra a szemét, hogy aztán egy kis vidám csillanással visszavesse rám –, Apa nincs itthon, és te vagy az egyetlen férfi, aki elkísérhetne.

– Hol van Apa? – kérdeztem félhangosan, mintha már az emlegetése is bátorságot oltana belém.

– A gyárban, kicsim – majd rövid hallgatás után hozzátette –, vigyáznak a gépekre.

A gyári gyermeknapon Apa megmutatta nekem a gépeket. Félelmetes óriások, akik, persze csak ha apáék úgy akarják, hatalmas kerekeikkel és irdatlan karjaikkal a legnagyobb vastömbökkel is elbírnak.

– Mit kell azokon vigyázni? Mért nem ránk vigyáz Apa? Mi nem vagyunk olyan erősek, mint a gépek. Vannak óriásibb óriások a gépeknél? Azokkal hogy bírnak el az emberek?

Anya mintha elmosolyodott volna, betakart a dunyhával, és megsimogatta az arcomat. Keze újra meleg volt, a hangja is, a tekintete is. Nem sírt, ez megnyugtató.

– Akkor most ne kísérjelek el a doktor bácsihoz? – suttogetta, még mindig rettegve a szükségszerűnek tűnő választól.

– Nem, nem – hajolt fölém megcsókolva a homlokom –, azt hiszem, jobb lesz, ha megvárjuk Apát, nemsokára jönnie kell.

– És akkor a motorral elviszi a beteg bácsit a doktor bácsihoz – morfondíroztam tovább le-leragadó szemekkel.

– Csak takarózz be jól! – hallottam a hangját. – A külső ajtón, a lábtörlőn meg a küszöbön maradhettek vérnyomok, megyek, letakarítom. Az ajtót addig nyitva hagyom, de kint nagyon hideg van, húzd a fejedre a párnát vagy a dunyhát!

Úgy tettem, ahogy mondta, kis rést hagyva azért a kinti fényeknek és hangoknak. Összegömbölyödtem, magamhoz szorítva még mindig meg-megremegő térdeimet. A meleg anyaszag újra átölelt.

•

Igen, ez Apa motorja, gondoltam, a párna sarkába dörgölve orromat. Most már minden rendben lesz. Ő mindig olyan nyugodt, türelmes és magabiztos, ő tudni fogja, mit kell ilyenkor tenni. A fáradtság és az álmoság ólma nehezedett a pilláimra, de még vártam. Vártam, hogy mint máskor, ahogy mindig szokta, bejön a szobába, megcirógatja a fejem, és megigazítja a takarómat. Szorosra zártam a szemem, érezni akartam hidegtől átfagyott kezének hűsét a bőrömön. De csak valami szokatlanul ideges szóváltás foszlányai jöttek át-szűrődve a szobaajtó résein. Kinyitottam a szemem, látni szerettem volna, mi történik. A konyhaasztalon pislogó gyertya fényében ijesztően nagyra nőttek az árnyékok. Veszett keringésükkel a szélviharok fáit idézték, ahogy épp ölelik vagy tépik egymás lombját. Semmit sem értettem, csak éreztem, éreztem a bajt. Hangtalanul csúsztam le az ágyról, már a rám leső szörnyek sem érdekelték. Csak halljam, csak lássam, mi történik. Mi történik Anyával, Apával és... és velem?

Arcommal és kezeimmel az ajtóüvegre tapadtam, de így is csak szófoszlányok értek el hozzám, mert suttogva kiabáltak. Csupán a sistergő, süvöltő, fojtottan hörgő indulatot éreztem a szavakból. A függöny csipkái között láttam, ahogy Apa többször is feltépte a kamraajtót, az asztalról felkapott gyertyát az idegen arca elé nyomta, hogy jobban lássa, míg Anya újra és újra megpróbálta elvonszolni a magatehetetlen férfi mellől. Erőt vettem a félelmemen, és óvatosan a kilincsre akaszkodtam. Amikor az ajtó végre arasznyira kinyílt, leültem a küszöbre, úgy hallgatóztam.

– Megőrültél, Nika? – sziszegte Apa. – Még csak meg se kérdezted tőle, ki elől menekült, hogy kik lőttek rá? Tudod egyáltalán, ki ez?

– Egy ember, aki segítséget kért. Nem lökhettem ilyen állapotban az utcára.

– Nem lökhettem, nem lökhettem – emelgette Apa a karjait az ég felé, mintha el akarna repülni –, mi az, hogy nem lökhettem ki? Miért nem? Mondj meg! Mondj egyetlen ésszerű érvet, miért nem?

– Lehet, hogy itt az előkertben vérzett volna el, vagy megtalálják, és itt, az ajtó előtt, a szemünk, a fiad szeme láttára lövik agyon. Nem tudom, Géza, nem tudom! Én akkor nem gondoltam erre. Itt feküdt a konyhakövön rettentően riadtan és tehetetlenül. Segítenem kellett.

– Itt feküdt a konyhakövön? Hogy került ide a konyhakőre? Halljam! Úgy, hogy beengedted, Nika, beengedted. Elfordítottad a kulcsot, lenyomtad a kilincset, és... jöjjön, uram, csak tessék... nálunk otthon van a vendég. Így történt?

– Így! – átkodott meg egyszerre Anya. – Igen, így! És történjék akármi, nekem már nincs szégyenkeznivalóm! Tettem, amit a lelkiismeretem parancsolt.

– Amit a lelkiismereted parancsolt? – húlt el egy pillanatra Apa. – Egy frászt! Tudod, mit tettél? Lelkiismeretlenül bajba, halálos veszedelembe sodortad a családot egy idegen védelmében.

– Egy ember, egy védtelen és üldözött ember védelmében!

– Egy idegen ember védelmében! Mindezt tiszta lelkiismerettel, valamiféle együttérzés jegyében. Gratulálok, drágám! Gratulálok!

– Vannak tettek és bűnök, amelyek terhével nem lehet együtt élni. Kilökné az utcára, egy ilyen tett, egy ilyen bűn lett volna!

– És ha itt vérzik el, ha itt hal meg? Mit csinálnánk egy ismeretlen hullával? Kihúznánk a lábánál fogva eltemetni a kert végében?

– Egy ismeretlen halott tetemét kiadni a járőröknek nem lelkiismereti kérdés. Persze, ki kellene húzni az előkertbe, és azt mondani, hogy ott talál-tuk. Igaz, nem túl épületes, de bocsánatos viselkedés lenne.

– Jó! Akkor viselkedjünk nem túl épületes, de megbocsátható módon, és húzzuk ki az előkertbe vagy az utcára! Fogd meg a szalmazsák sarkát! – in-dult széles lendülettel a kamraajtó felé.

Anya egy hirtelen mozdulattal Apa és a kamraajtó közé lépett. Kezét a ki-lincsre tette, és egy határozott mozdulattal becsukta az ajtót. Hátát a hideg deszkának támasztotta, és karjait a melle alatt összefonta.

– Még él – mondta halk, de élesen metsző hangon –, ne nyúlj hozzá! Azzal megölnéd!

– Ha meghal – morogta Apa mélyről hörgő hangon –, a golyó ütötte sebé-be hal bele, a haláláért az felel, aki rálőtt, nem én, aki csak becsukom előtte az ajtót.

– Mögötte csukod be, Géza! Mögötte! Méghozzá úgy, hogy én már egyszer kinyitottam előtte. Ez így gyilkosság.

– Van más megoldás? Mit csináljak, te, nagyokos? Mondd meg, mit csináljak!

Hideg volt a küszöb egy szál pamutpizsamában mozdulatlanul ücsörögni. Össze kellett szorítanom a fogam, nehogy a hangos vacogás eláruljon. Félt-em, a pisilést is alig tudtam már visszatartani.

– Te tényleg csak arra tudsz gondolni, hogy kitedd az ajtón kívülre?

– Nem. Arra is gondoltam, hogy összepakollak benneteket, és elmotoro-zunk apadékhoz a kolóniára, őt meg itthagyjuk, mintha az üres lakásba tört volna be. De a pártház körül még mindig lövöldöznek, túl nagy a kockázat!

– Talán, ha elvinnéd a kórházba...

– Gondoltam erre is, de motorral csak a fegyveresek ellenőrző pontjain át mehetnének. Arrafelé az oroszok is, a felkelők is járőröznek. Ha megállítanak, vége neki is, nekem is. Nem hiszem, hogy élve megúszhatná, megúszhatnánk. Ha nem sodornálak vele benneteket is veszélybe, talán megkockáztatnám, de ebben se lehetek biztos.

– Annyi barátod van a felkelők között, talán megkereshetnéd őket.

– Igen, van... meg nagyon sok ismeretlen, idegen s talán ellenségem is. Túl sok a kérdés, amelyre nem tudnék válaszolni. Például arra, hogy ki ez az em-ber, hogy miért engedted be, és miért bújttattad, amíg haza nem jöttem.

– Nem bújttattam!

– Nem-e? Akkor hogyan került a kamrába? Tudnál nekik valami elfogad-ható magyarázatot adni?

Anya hallgatott. Csak állt a kamraajtó előtt, és hallgatott. Apa le-föl jár-kált. Láthatóan próbált uralkodni magán, de a dühe nem csillapodott.

– Az lesz a legokosabb – állt meg Anya előtt szilárd terpeszben –, ha még-iscsak kihúzzuk az előkertbe. Reggelre innen bentről eltakarítjuk a szalma-zsákot meg a nyomokat, aztán ha kivilágosodott, elmegyek, szólok a járőrök-nek. Majd azt mondom nekik, hogy itt, a kapu mellett találtuk.

– Géza! Én ezt gyávaságnak érzem – lépett Anya egészen közel Apához, kezeivel átölelte a derekát. – Kell lenni más megoldásnak – tette hozzá szelí-den –, valami emberibb megoldásnak.

– Szóval gyáva vagyok – lökte a kamraajtónak Anyát újra feltörő indulat-tal. – Gyáva! Nem a szerető, a családért aggódó apa! Csak így egyszerűen, a gyáva! És persze embertelen is. Lám, lám, az elszánt humanistának ítélni támadt kedve! Használható ötlete nincs, de elvei, elvei azok vannak. Vedd már észre, nincs más megoldás!

– De van! Énrtem meg a gyerekért te ne gyilkolj! Így ne! A harc a ránk tá-madó ellenséggel, az más, de a védtelenre ne emelj miattunk kezét.

– Elvek, azok a szép, tiszta elvek! Te már megmutattad, mire mész velük. Most én jövök a gyáva ésszerűséggel. Nem kell segíteni, állj félre az ajtóból.

– Nem állok – kiáltott Anya megfélelkezve a suttogásról –, üss meg vagy ölj meg, ha akarsz... ha neked ez az ésszerű megoldás!

– A testeddel véded? Tőlem? A testeddel véded ezt az idegent? Kicsodád neked ez az ember? Halljam! Kicsodád?

És akkor Apa felemelte a kezét, mintha meg akarná ütni, Anya meg csak állt, villogó, dacos szemmel állt a kamraajtó előtt, szinte ütésre kínálva az arcát.

– Apa! Ne! – szakadt ki belőlem a kiáltás, egész testemmel a kilincsre akaszkoztam. – Ne! Ne! Ne bánts! – rohantam sikoltozva apámhoz, és beleharaptam az ökölbe szorított másik kezébe...

Egy hosszú, végtelenül hosszú pillanatig azt hittem, mindennek vége. Talán már akartam is, hogy mindennek vége legyen. Magam elé emeltem az alkaromat, összeszedve minden erőmet és dühömet, abba is beleharaptam, és amikor már elviselhetetlenül fáj, bepisiltem! Éreztem az édes-savanykásan meleg vér ízét, és hogy a langyos vizelet nyomában a pizsamanadrág rám hidegszik, szinte rám fagy. Addigra már egész testemben fájtam, fáztam és reszkettem... aztán, azt hiszem, elájultam.

•

Amikor végre feleszméltem, először csak Apa és Anya riadt szemeit láttam. Aztán előderengett a sötétből az arcuk, a remegő gyertya gyér fényében az alakjuk is láthatóvá vált, ahogy fölém hajoltak. Gondolom, ők tettek vissza az ágyamba. Apa épp valami sárga port szórt a karomon sajgó sebemre, majd friss gézzel bekötözte.

– De buta vagy, Gáborka – mondta nyugodt hangon, látva, hogy kinyitottam a szememet –, nézd, mit csináltál! Most biztosan fáj, ugye, fáj a sebed, a harapás nagyon tud fájni.

– Téged is megharaptalak – hallottam saját, kicsit rekedt suttogásomat –, nagyon fáj? Tudod, csak Anyát...

– Tudom, csak Anyát akartad megvédeni. Látod – mutatta megértő mosollyal öklén a fogaim kékülő, de vért alig serkentő nyomát –, már alig látszik, és nem is fáj annyira.

– Tudod – simult a megszokott mozdulattal Apa vállára Anya –, igazándi-ból csak vitatkoztunk, azt is halkan, suttogva. Jó, jó, talán kicsit hangosabban a kelleténél, és felijedtetél, de miből gondoltad...?

– Miből gondoltad, hogy bántani akarom Anyát? – fejezte be a kérdést Apa.

– Az árnyékok igenis bántani akarta Anya árnyékát – nyüszítettem sírva –, én félek az árnyaktól! Ha bezárjátok a szobaajtót, a hangotokat távolinak hallok, az árnyékok viszont itt maradnak, és óriásokká nőnek, és egyre közelebb jönnek. Át tudnak jönni az ajtón és a falon, és gonoszak, és félelmetesek.

– Ezért aztán kinyitottad, mert, ugye, te nyitottad ki az ajtót – kérdezte a szigorúbb hangján Anya –, és ugye, hallgatóztál?

– Tudni akartam... úgy láttam, hogy veszekedtetek... igenis meg akart ütni... tudni akartam, hogy min vitatkoztatok Apával.

– Tudod – igazított egyet a párnán Apa –, én egyáltalán nem örülök, hogy Anya beengedte ezt az idegent.

– De Anya egyáltalán nem akarta beengedni! Hallod, Apa? Az idegen beesett az ajtón, és aztán el akart menni, még a csokit is itt akarta nekem hagyni az asztalon, de nem tudott elmenni. Hiába akart segíteni neki Anya, mindig összeesett.

– Tudom, kisfiam, tudom – hagyta rám.

– És orvost is akart neki hívni, de én nem mertem elkísérni. Én még nem vagyok férfi, egy kisfiú vagyok, aki nagyon fél a doktor bácsitól. És akkor Anya azt mondta, várjunk meg téged, te tudni fogod, hogy mit kell ilyenkor csinálni.

Apa lehajtotta a fejét, nem szólt, hosszan gondolkodott. Megsimogatta a fejemet, megcsókolta Anyát, majd mintha csak magának címezné a mondanódját, beszélni kezdett. A hangja kétségbeesett volt és remegett, a kezeit ökölbe szorította, de a szeme sarkában ott volt ugyanaz a rejtélyes remegés, mint Anyáéban. Különös pillanat volt, amely később soha többé nem ismétlődött meg. A hangos gondolkodást egy idő múltán az ágy széléről felkelve, a szobában föl-alá járkálva folytatta.

– Én se tudom, mit kell ilyenkor tenni. Forradalom van, nincsenek követhető szabályok. Ilyenkor mindig vannak, akik előbb lönek, mint kérdeznek. Anya gyenge volt, és ezzel nagy veszélybe sodort bennünket. Nem tudom, szabad-e ezért haragudnom rá... De nekem, igen, nekem lett volna erőm kitenni innen az idegent, mert én erről más gondolok, mint Anya. És igen, lehet, hogy később megbántam volna, de később úgyis mindig minden másnak látszik. Az éles helyzetekben már csak egy igazán értelmes döntés van, még akkor is, ha az valamely erkölcsi szabály ellen való. Anyának nem volt ereje hozzá, így más megoldást kell keresnünk. Ne félj! Nem akarom bántani ezért...

– És őt? Ott, azt a bácsit? – intettem fejemmel a konyha és a kamra felé.

– Nyugodj meg, kisfiam! Éjszaka van, késő éjszaka, takarózz be, és aludj! A bácsin is segítünk majd valahogy – nézett Anyára szelíden, és megfogta a kezét.

Talán mert nem értettem igazán a töprengését, nem tudtam átélni a helyzetét, de a hangja és ez az utolsó mondat valahogy megnyugtatott. Anya per sze mellett maradt, meleg tenyerével a hátamat simogatta, így aztán a biztonságérzet szép lassan elringatott.

•

A gyerekorvos dühödöttségére ébredtem. A hangja ismerős volt, az indulata nem. A dühe nélkül is csak riadalmat és félelmet keltett volna bennem. Hát még így. Rejteket keresve rántottam fejemre a dunyhát. Először csak a sötétben meglapulva próbáltam rájönni, mi történt. Egész testemben remegtem, nem tudtam másra gondolni, csak az orvosi táskájára, az injekciós tűre meg az alattomos kis ampulláira. Aztán mégis felemeltem résnyire a dunyha csücskét, mert a kíváncsiság végül legyőzte bennem a félelmet. Ekkorra már előkerült a petróleumlámpa is, ott égett az asztalon. Nagyobb fényt adott, mint a gyertya, de a falra és a mennyezetre vetődő árnyékok ettől, ha lehet, még ijesztőbbé növekedtek, még hangsúlyosabbá váltak.

– Hogyhogy nem a gyerek miatt hozott ide? – szorongatta az orvos tehetetlen dühében Apa mellkasán a viharkabátot.

A jól ismert, szemüvege mögött hamiskásan hunyorgó szemét nem láttam, de a máskor vastag száj most vékony, éles vonallá keskenyült, és sarkában egy izom idegesen rángatózott. Láthatóan félt, bár próbált inkább határozottnak és elszántnak mutatkozni. Hirtelen, kapkodó mozdulataitól álla alatt a tokája is meg-megremegett. Leginkább egy sarokba szorított és kétségbeesett védekezésre kényszerülő buldogra emlékeztetett. A látvány mindenestre erősen indokoltá tette a megjelenése okozta riadalmamat.

– Egy sebesültet kellene ellátnia – szúrta Apa a fogai között a szót –, lőtt seb, sok vért veszthetett, nem tudom, mennyire súlyos.

– Egy sebesültet? De hát nem erről volt szó! – tört fel, mint egy tébolyult sikoly, a mindig kedélyesen dörmögő gyerekorvosból a méltatlankodás.

– Maga nem ezt mondta nekem! Maga azt mondta, magas láza van a gyerekeknek! Gerendás úr, maga engem becsapott!

Apa láthatóan nyugodt maradt, csak nézte a viharkabát kemény hajtókáját görcsösen szorongató ujjakat, nem mozdult, állt szilárdan és rendíthetetlenül.

– Ha megmondom, mit várok magától, eljött volna? – hallottam Apa jelesen elszánt, színtelenül kopogó hangját. – Doktor úr! Akkor eljött volna?

Ez az utolsó kérdés úgy állt meg a levegőben, mint egy előrevetülő árnyék, egy ítélet, és mint a visszhang, elhalóan ismételve önmagát.

– Nem, dehogy! – látta be az orvos, ellenállását felfüggesztve, némileg csillapodottabb hangon. – Azt mondtam volna, ami egyébként igaz, hogy nem vagyok sebész, vigyék kórházba!

– Na, látja, ezért hazudtam magának! – válaszolta Apa szomorú, szelíd hangon. – Mielőtt bárhova elviszem, biztosan tudni akarom, hogy szállítható, hogy a motorozással nem kerül az élete még nagyobb veszélybe. Kérem, segítsen!

Az orvos leroskadt az asztal mellett álló hokedlira, kabátja a konyha követ súrolta, keskeny vállalai öreguras pocakjára roskadtak. A szemüvege megtörtén csillogott, agya valószínűleg lázasan kereste a kibúvót, a használható ellenérveket, aztán belátta, hiába.

– És most jön az orvosi esküre való hivatkozás, meg hogy ez nekem kötelességem, ugye? – folytatta az én doktor bácsim, némi szemrehányással a hangjában, de már a tőle megszokott hangnemben. – Pedig magának esze ágába sincs kórházba vinni! A járőröknek így is átadhatná. Valami rokon, ugye, jól gondolom?

– Én nem vagyok a maga lelkiismerete – karolta át Apa a megbékélni látzó orvos vállát –, ön se akarjon az én bírám lenni! Az ajtó nyitva, szabadon elmehet, anélkül, hogy a sebesülte akár egy pillantást vetne.

Az orvos hosszan nézte Apa arcát, láthatóan minden szavát fontolóra vette. Keze, amelyben orvosi táskáját szorongatta, még mindig remegett a felindultságtól, kapkodva szedte a levegőt, de a másik kezével már a petróleumlámpa után nyúlt!

– Hol van? – kérdezte. – Persze, hogy megnézem, s ha tudok, segítek.

– Köszönöm – bólintott Apa, majd kivéve kezéből a petróleumlámpát, kinyitotta a kamra ajtaját.

Az orvos rövid szemlét tartott a helyiségben, majd féltérde ereszkedett a sebesült mellett. Apa a lámpát a feje fölé tartotta, így az ágyban feltérdelve láthattam, hogy először felhúzta az idegen csukott szemhéját, megtapogatta a nyaki verőeret, megnézte a pulzust. A véres ruházatot megbontva megkeverte és megvizsgálta a sebet, majd felegyenesedve Anyához fordult.

– Mélyen alszik, a pulzusa gyenge, de akárcsak a légzése, rendezett. Kelene egy tiszta lepedő a konyhaasztalra, meg néhány tiszta törülköző. Látom, van forró víz a tűzhelyen. Öntsön belőle a lavórba, és kérem, készítsen ide szappant is a kézmosáshoz. Szükségem lesz ollóra, kötszerre a szorító és rögzítő kötésekhez, meg a tépés készítéséhez frissen mosott fehér vászonra, mondjuk, egy feláldozható lepedőre. Amíg ezeket előkészíti, a férjével kihozzuk a sebesültet a kamrából, és felfektetjük az asztalra.

Apa még egy pillanat türelmet kért, kiment az udvarra, majd alig egy perc múlva a motor elsősegélyládájával tért vissza.

– Ebben találász kötszert – súgta Anyának, miközben a fogásra akasztotta a viharkabátját –, van benne elég.

Az orvos még megivott két pohár vizet, mielőtt a dolgának látott. Nyugodt hangon, érezhető szakszerűséggel vezényelt. Apa és Anya némán segédkezett. Az idegent kihámozták a felsőruhájából, véres ingét ollóval eltávolított-

ták, majd meztelen felsőtestét gondosan lemosva felfektették oldalvást az asztalra. Újabb vizsgálat, majd a seb ellátása következett. Ebből már nem sokat láttam, mert az orvos mindeközben épp háttal állt a szobaajtónak. Anya az orvos útmutatásait követve az előkészített lepedő felét arasznyi szélességű csíkokra tépte, azzal fejezték be az idegen vállának bekötözését. A sebesült közben felébredt, és hálás nyöszörgéssel fogadta a gondoskodást. Ahányszor meg akart szólalni, az orvos a szájára tette az ujját, és csendre intette.

– Kérem, hallgasson – mondta az idegennek –, ami az orvosnak fontos, azt látom, nem akarok többet tudni magáról. Érti?

– Értem – hallottam a választ meglepően tisztán.

Anya kerített egy másik inget és egy öreg kardigánt, de azokat még nem adták rá a bepólyált vállú és lekötözött karú idegenre. Némi elborzadással néztem, ahogy a doktor még adott neki egy injekciót, és leerőltetett néhány tablettát a torkán. Amikor ezzel végzett, megmosta a kezét, félrehívta Apát, hogy elmondja neki a további teendőket.

– A fiatalembernek szerencséje volt. A golyó úgy ment át a vállgödren, hogy csontot vagy létfontosságú szervet nem sértett. A sebet elláttam, nyomókötéssel a további vérzést lehetőségét minimálisra csökkentettem. Azért jó lenne, ha sebész is látná. Gyulladásra és fájdalomenyhítésre kapott injekciót. A tabletták majd kicsit felerősítik. Adjanak neki ételt és folyadékot bőséggel. Félóra múlva kikérdezhető lesz. Egyébként szállítható állapotban van, csak fordítsa mindig az ép oldalára, és rögzítse erősen a felsőtestét. Ennyit tudtam tenni. Ne köszönjön semmit, ha megkérhetem, ne említse senkinek, hogy itt jártam! Hazafelé gyalog megyek. Sok szerencsét! Jó éjszakát.

Apa szó nélkül, némán bólogatva hallgatta, majd lecsavarta a petróleumlámpa fényét, és kilesett az ajtón, mielőtt elengedte volna a távozót. Az orvos még az ajtóban megállt egy pillanatra.

– Ha nem látom el, csak szó nélkül elmegyek, mi lett volna vele? – intett fejével az idegen felé. – Kivitte volna valahova az éjszakába, és magára hagyta volna?

Apa rezzenéstelen arccal nézett a szemébe, de nem válaszolt. Az orvos, mintha megértené a hallgatását, bólintott egyet és kiment.

Anya az asztalon fekvő, széktámlákkal feltámasztott lábú sebesült körül sürgölődött. Nagyjából kilötykölte már a vértől csatakos nyakát vállát és ujját, a vasalót is elkezdte melengetni, hogy azzal megszáráítsa.

Én mindezt az ágyból néztem, némán, a lélegzetemet is visszafojtva. Örültem, hogy Anya nem csukta be az ajtót. Ha bele-belebóbiskoltam is a történésekbe, nagyjából mindent láttam. Amikor Apa visszajött, még segített anyának, a kabátot már együtt szárogatták. Különös békét sugárzott, hogy nem szóltak egymáshoz. Amikor végeztek, Apa törte meg a csendet.

– Menj be a gyerekekhez – mondta suttogva –, csukd be az ajtót, és pihenjtek. Én adok neki enni és inni, közben kikérdezem. Utána majd megbeszéljük, mi legyen vele.

Anya csak bólintott, bejött a szobába, gondosan becsukta az ajtót, majd miután levette a pongyoláját, szó nélkül mellém feküdt. Úgy csináltam, mintha már aludnék, de az is lehet, hogy már tényleg aludtam.

•

– Azt mondja, kivetkőzött sorállományú határőr a jugó határról – kezdte Apa nyugodt, csendes beszámolóját az idegennel folytatott beszélgetésről.

Én mindjárt felébredtem, amikor Anya kiült az ágy szélére, de Apa hangja gyorsan eloszlatta velem ébredő aggodalmamat. Szorosra zártam hát a szemeimet, és úgy tettem, mintha aludnék.

– Látom, már felöltöztetted, és lesegítetted az asztalról a hokedlire – sutogta válaszul Anya. – Az már, ugye, jó jel, hogy tud ülni? Lehet, hogy mégis képes lesz majd elmenni a saját lábán?

– Talán, elindulni biztosan, de messzire aligha jutna – nézett ki Apa a válla fölött a konyhába. – Márpedig ránk nézve is óriási veszélyt jelentene, ha valahol fennakadna a fegyveres járőrökön.

– Tényleg ismerünk jó néhány forradalmárt – próbálta Anya nyugtatni, leginkább persze önmagát –, többnyire rendes emberek, és nyilván jót akarnak. Érdemes lenne mégis megpróbálni...

– A helyzet az, hogy mindez nem számít – keményedett meg Apa hangja –, befogadtuk egy ellenségüket. Jó, jó, lehet, hogy ártatlan áldozatokat, de ezt aligha fogják elismerni. Azzal, ami történt, az ellenségükké tettük magunkat.

– Kiderült végül is, hogyan került ide? – vette fel Anya hosszú hallgatás után újra a beszélgetés fonálát.

– Azt állítja, a beosztása futár, nyílt paranccsal jelentéseket hozott csaptestétől a Belügyminisztériumba. Budapest határában, amikor leszállt a várakozó vonatról, hogy igyon, és vizet vegyen az állomás falikútjáról, az egységüktől hazafelé tartó katonák figyelmeztették, ha a Belügyminisztériumba megy, jobb, ha civilbe öltözik, különben esélye sincs élve bejutni a Roosevelt téri épületbe. Nagytétényben van egy ismerőse, akitől aztán civil felsőruhát kapott, kivéve a cipőt, mert túl nagy a lába.

– Én is láttam, hogy a felsőruha alatt katonai molinóalsót visel, de a cipőjét nem is figyeltem. Vajon ki volt az a jólélek, aki segített rajta?

Anya ekkor már pontosan úgy beszélt, ahogy a Cica elajándékozott kölykeinek sorsáról szokott, szelíden és szeretettel. Én ettől felbátorodva kinyitottam a szemem, és odabújtam hozzá. Szó nélkül újra csak az ölébe vett, a magára terített pokróccal még alaposan be is bugyolált. Jó meleg fészek, gondoltam, itt végre biztonságban vagyok.

– Hogy kitől kapta a ruhát, nem hajlandó elmondani – motyogta Apa gondterhelten –, szerinte jobb, ha nem tudunk az illetőről semmit, mert nála hagyta hátra az igazolványait is. A Belügyminisztériumba persze nem jutott be, bár szerintem a közelébe se merészkedett. Azzal meg, hogy ruhát váltott, hivatalosan dezertőr, katonaszökevény lett.

– Azért Nagytétény innen még elég messze van, hacsak át nem jött a Dunán. De hogyan? Járnak a kompok? – kérdezte kicsit csodálkozva Anya.

– Nem kérdeztem tőle. Ha a Dunán jött, nyilván a halászok hozták át.

Apa röviden és tömören, néha egészen talányosan fogalmazott. Alighanem zavarta, hogy hallom, ha nem is nagyon értem, hallom minden szavukat.

– Szigetszentmiklósrá készült – folytatta némi gondolkodás után –, ott meghúzhatná magát, míg továbbmenekülhet nyugat felé.

– Igen, ezt nekem is mondta, említette még a hűgát meg a keresztlányát, de mindjárt meg is bánhatta, mert megkért, hogy mindezt felejtsem el.

Erre én is emlékeztem, mert ekkor tette ki a nekem szánt csokoládét az asztalra. Kinyújtottam a nyakam, hogy lássam, ott van-e még az asztalon. Nem volt ott. Talán Anya tette el, amikor az idegent az asztalra fektették.

– Az kiderült, hogy hol és kik sebesítették meg? – tért Anya óvatosan a lényegre. – Ezt én valahogy, nem is tudom, miért, elfelejtettem tőle megkérdezni.

– Elég zavaros a történet. Elmondása szerint már nagyon közel volt a szigetszentmiklósi úthoz, ám amikor a Festékház melletti zöldségeshez ért, egy asszony a várakozó sorból, ujjával a cipőjére mutogatva elkezdett lár-mázni. Azt kiabálta, hogy *nézzék a cipőjét, felismerem, ez egy ávós, fogják el, fogják el a piszkot!* A sorból, ahol többnyire asszonyok várakoztak, senki nem mozdult, de a közelben járőröző fegyveresek szinte azonnal elindultak felé. Erősen sötétedet, így a zezugos kis mellékutcákban egy időre el tudott tűnni

az üldözők szeme elől. A régi Rákóczi iskolánál azonban már újra a nyomában voltak, de az is lehet, hogy rendőrök vagy épp katonai járőrök lőttek rá, megsebesítve a vállán. Nem tudja, mert az utcai lámpák nem égnek, így nem látta csak hallotta őket. Ő meg csak futott, eszeveszetten futott, mert lényegében mindegy volt, ki elől menekül. Szerintem ennél rosszabbat nem is tehetett, a járőrök számára nincs gyanúsabb az eszeveszetten rohanó embernél. Az iskola gazdasági épületének egyik deszkaajtaját feltörve találta. Oda menekült be, ott lapult meg a törött iskolapadok között, amíg elmúlt a veszély. Az üldözők ide-oda rohangáltak, végül továbbfutottak a Kölcsey utcán, délnek. Attól félve, hogy elvérzik, ő is továbbmenekült. Aztán itt, a Szigetvári utcánál elfogyott az ereje. Segítséget keresett hát, és megtalálta... Benned megtalálta.

A történet, így, Apa által elsuttogva is határozottan érdekfeszítő volt. A csokoládé felajánlása óta szinte kedveltem ezt a magas, szőke és kék szemű idegent. Egészen beleizzadtam, annyira szorítottam Anya karját. Apa kisé szemrehányó megjegyzését nem igazán értettem, így aztán azt gondoltam, ezzel a történet befejeződött, hogy ez a boldog vég. Anya, kibontakozva szorító ölelésemből, visszaterelt a dunyha alá. Nem reagált Apa szemrehányására, kezét várakozásteljesen az ölébe ejtette.

– És most mi lesz veled? Tehetünk érte még valamit? – kérdezte halkán, a hangjával szinte átölelve Apát.

– Azt kéri, segítsék neki eljutni Szigetszentmiklóásra. Igaz, csak nyolc-tíz kilométer, de ilyen állapotban elkelve a támogatás. Ha nem tudok vagy nem akarok segíteni, ő akkor is elindul, nem akar további bajt okozni. És persze mindent köszön, amit eddig is tettünk... tettél érte.

– Akarsz neki segíteni? – kérdezte Anya változatlan szelídséggel. – Most már minden rajtad áll!

– Minden normális ember a történetek után azt mondaná neki, hogy ennyit tehettünk, ha tényleg jól akar, menjen Isten hírével!

– Minden normális ember? – szakadt le Anyából a sóhaj. – Mondd, van még itt körülöttünk akár egyvalaki is, akit ne zavart volna meg ez a megbolydult világ?

Apa a tenyerébe temette az arcát, gondolkodott, hosszan gondolkodott, közben, hogy halljuk, min, újra elkezdett hangosan töprengeni.

– A város határánál kezdődő kukoricás nincs tán egy kilométerre se. Ennyit kellene valahogy megúsznia. A kukorica még lábban áll. Ha lenne helyismerete, de legalább egy iránytűje, a kukoricáson átvágva vagy a dűlőutak mentén haladva eljuthatna, talán észrevétlenül eljuthatna Szigetszentmiklóásra. A kukoricás viszont ilyenkor, az őszi esőzések idején borzasztóan nehéz, egy sebesült számára leküzdhetetlen terep. A kövesúton nem mehet, ott éjszaka is folyamatosan járőröznek. Szóval nem tudom. Nem tudom!

– Akarsz neki segíteni, vagy nem? – nyomta meg Anya a hangsúlyt. – Csak ez a kérdés!

Apa válla megrándult, tenyerét leeresztette az arca elől. Anyát néző tekintete újra sötét, arca kemény lett, egész teste megtelt feszültséggel. Aztán kitört belőle a kétség fokozta indulat, a düh, ami a kezdettől ott munkált benne.

– Ha minden szavát készpénznek vesszük – mosolyodott el kényszeredetten –, akkor valóban egyszerű a döntés. Csak, tudod, az a baj, hogy én nem nagyon bízom benne. Túlságosan sokismeretlenes ez a történet. Belegondoltál már – váltott a hangja tompán panaszosra –, milyen keveset tudunk a tényekről, és milyen sok az előttünk rejtve maradó részlet? Nem tudjuk a nevét, hogy hova valósi, várja-e valahol család. Nincs nála egyetlen dokumentum sem, amely igazolná, mondjuk, azt, hogy sorállományú, és hogy határőr. Nem tudhattunk meg semmit a történet egyetlen olyan szereplőjéről sem, aki ha úgy hozná a szükség, igazolni tudná ennek a nevenincs idegennek akár csak

a létezését is. Egyre azt hajtogatja; jobb, ha nem tudunk róla meg róluk semmit! Nekünk talán jó, talán nem, ki tudja? De neki, neki mért jó?

Anya közben többször is úgy vett levegőt, mint aki szólni akar. Amikor aztán Apa a tekintetét rászegezte, mégis úgy döntött, inkább csendbe burkolózik. Éreztem köztük, még ha az okát nem is tudtam, éreztem a kitapintható feszültséget. Apa hirtelen megfogta Anya kezét, és az elfehéredő ujjvégek tanúsága szerint valami számomra érthetetlen szenvedéllyel megszorította, görcsösen szorította. Anya arca nem mutatta, hogy fáj neki, de a szemei megteltek könnyel.

– Mi van, ha valójában nem határőr – folytatta Apa fojtott indulattal –, mi van, ha ávós, és nemcsak sorállományú, hanem hivatásos és tiszt? Mi van, ha azok a meg nem nevezett segítők szintén ávósok? És ha verőlegény? Ha egy hidegfejű gyilkos? Lehet, hogy tűzharcban sebesült meg, és nem menekülés közben, hogy embervér tapad a kezéhez. Az is lehet, hogy Szigetszentmiklóson a bajtársai várják, akik, mint egy nem kívánatos tanút, engem egyszerűen agyonlőnek. Tököl, a menekülő ávósokat befogadó orosz laktanya onnan már csak nyolc kilométer. Bárcsak láthatnék vagy tudhatnék egyetlen, bármilyen apró kis bizonyítékot, amely kizárja mindezek lehetőségét.

– Én csak érzem – tört ki Anyából a sírás, ahogy kivonva a kezét Apa szorításából, és keresztbe a mellére tette –, a szívem, igen, a szívem legmélyén érzem, érzem, hogy rendes ember, aki még így, sebesülten is arra törekszik, hogy ne sodorjon bajba minket vagy másokat, bárkit! Mutasd egyetlen jelét annak, hogy gonosz, hogy olyan elvetemülten gonosz, mint amilyenek te látod bizalmatlanságodban!

Ekkor én már komolyan féltem, rettegtem, hogy megint egymásnak esnek. Újra a számban éreztem a vérem édeskés ízét, a kezem kötése alatt a fogaim okozta fájdalmat... De Apa egy pillanat alatt lehiggadt, igaz, még egy ideig úgy nézett ránk, mint aki rémképeket lát. Aztán újra a tenyerébe temette az arcát, talán hogy rendezze a vonásait. Amikor felnézett, és újra ránk emelte a tekintetét, már az elszántság uralta minden vonását.

– Rendben – mondta száraz, kimért hangon –, elviszem ezt a *jóembert* Szigetszentmiklóstra. Megpróbálom motorral a kukoricást átszelő dűlőutakon. Te meg imádkozz, Nika! Imádkozz, hogy neked legyen igazad, mert keskeny, átkozottul keskeny a palló!

Sarkon fordult, és kiment az idegenhez a konyhába. Hosszan és jelentőségteljesen néztek egymásra, aztán Apa egy határozott mozdulattal felvette a viharkabátját és a motoroszemüvegét.

– Most kimegyek a hátsó udvarba, és onnan egészen ide, az ajtóhoz tolom a motort. Azzal fogom elvinni Szigetszentmiklóstra. Remélem – tette hozzá mogorván –, nem találkozunk sehol őrzéssel. Ha mégis, készüljön fel arra, hogy magára hagyom. Nekem a családom élete mindennél fontosabb, fontosabb, mint a magáé...

– Köszönöm – bólintott az idegen, szinte észrevétlenül –, ennél többet nem kérek és nem is kérhetek magától!

Mire Apa visszajött, az idegen feltápáskodott, amennyire tudta, rendbe szedte a ruháját, tett próbaképpen néhány lépést, majd odaállt oldalvást az ajtó elé. Amikor az kinyílt, még egy pillanatra visszanezített, mintha Anya tekintetét kereste volna, aztán kilépett az életünkből, örökre. Anya lesütött szemmel ült az ágy szélén, fejét csak akkor emelte fel, amikor a távolodó motor hangja beleveszett a csendbe. Az arca valami különös békét tükrözött.

– Gyere, kisfiam, imádkozzunk! – mondta, miközben mellém bújít a dunyha alá.

Először és utoljára hallottam tőle a *Miatyánkot*...